

Joan Francesc Dalmau

El retrovisor

Valls, Cossetània Edicions, 2011

Joan Francesc Dalmau (Miralcamp, 1968) és un dels escriptors que actualment gaudeix de més prestigi al Pla d'Urgell. Autor d'una obra que abasta gèneres literaris tan diversos com la poesia (*Només respiren*), la novel·la (*La pell dels altres*), la *nouvelle* (*Ni viu ni mort*) o el conte (*Transficcio, Per darrere i a les fosques*), amb *El retrovisor* s'ha llançat a l'aventura d'explorar el sempre complicat món del teatre. Efectivament, amb aquesta peça Dalmau va obtenir el prestigiós premi literari de teatre La Carrova el 2009, convocat per l'Ajuntament d'Ampostà i l'Institut d'Estudis Comarcals del Montsià. Cal recordar que l'autor no és novell en aquests assumptes perquè ja havia obtingut guardons de l'entitat de Les Telúries, de poesia, o del Ramon Roca Boncompte, de novel·la.

El retrovisor s'ambienta a l'època actual. A través de vuit escenes que avancen cronològicament, Dalmau ens exposa les vicissituds de dos amics a la ratlla dels cinquanta, Eladi i Lluís que, després de vint anys sense saber res l'un de l'altre, es retroben casualment en una estació d'autobusos. A partir d'aquest moment, decideixen iniciar, de nou, les seves relacions. El caràcter de cadascun, com s'anirà veient a mesura que l'autor va desplegant l'obra, és ben distint: Eladi ha deixat la feina de comercial, però no li agrada treballar mentre que Lluís és un triomfador, "la meua vida gira al voltant dels productes que venc. Empro les tres quartes parts del meu temps a obtenir diners" (p. 37). Malgrat aquest tarannà divergent, Lluís proposarà al seu antic amic de formar part d'un negoci que aquest, després de fer-se pregar, acceptarà; les conseqüències, tanmateix, seran imprevisibles. Ara bé, Dalmau, per tal de trencar la dualitat Eladi / Lluís, que dotaria la trama d'un excessiu esquematisme, introdueix a la tercera escena una nova figura masculina, Miñambres, un altre company d'infantesa, que exerceix de "gigoló per a jubilades restaurades, d'aquestes que tenen pela i han passat per una clínica d'estètica (p. 79); de fet, és qui representa la renúncia a una vida acomodada però sense al·licients –era l'encarregat d'un pròsper negoci familiar– i que intenta, inútilment tot s'ha de dir, recuperar una joventut que en el seu moment no va arribar a gaudir: "Ja sé que no puc recuperar el

temps, però sóc amo de viure el que em quedi com em surti dels pebrots. I sóc més feliç que mai" (p. 77). La resta de personatges que apareixen a escena no deixen de ser uns simples secundaris que l'autor desfigura a propòsit en no dotar-los d'entitat dramàtica: seria el cas de Carla, la muller de Lluís, qui, gràcies a la convivència diària, se sentirà atreta per Eladi i pels valors que representa.

De tota manera, Dalmau va més enllà del que podria ésser un simple retrat generacional, ben amarat de nostàlgia, i hi introdueix un altre tema: la destrucció de la integritat d'una persona. M'explico. Eladi, gràcies als bons oficis de Lluís, entra a formar part, com a soci, de l'Ateneu ciutadà; des d'aquesta nova posició efectua la proposta que la institució s'adhereixi a la campanya en defensa de Modest Planes, un locutor radiofònic i ídol dels tres personatges masculins durant la seva joventut, a qui ha expulsat del seu programa el director de la cadena, a causa del seu discurs radical que ha provocat les queixes dels anunciats i que, casualment, és el germà del director de l'empresa on treballa Lluís. Per aquesta raó, Eladi es trobarà entre l'espasa i la paret: entre fer cas a les amenaces del seu amic i retirar el suport de l'Ateneu a la campanya o bé continuar-la endavant, seguint els dictats de la seva consciència. Furgant en el passat, Lluís impedirà que Eladi se surti amb els seus propòsits denunciant, davant els socis de l'Ateneu, un fet banal però que per a l'antic company d'escola és motiu de culpabilitat –va topar contra un cotxe aparcad i li va trencar el retrovisor, sense aturar-se, i va ser perseguit pel seu propietari– que desmuntarà la imatge d'home íntegre que tenia i que generarà el rebuig a la seva persona durant l'assemblea (una escena que recorda, potser inconscientment, el darrer acte de la cèlebre *Un enemic del poble*, d'Henrik Ibsen). Probablement la història del retrovisor és insignificant però sí que, magnificant-la, com se'ns fa evident, pot servir per a desacreditar una persona.

Una altra qüestió a remarcar d'una peça com *El retrovisor* són els diàlegs, que palesen la traça que té Dalmau en aquesta tècnica; un tret que ja és evident en la seva narrativa. Malgrat tot, per algun lector, aquesta discursivitat podria ser un dels punts

febles de l'obra, en considerar-la excessiva en detriment d'un element bàsic de l'espectacle teatral com és l'acció; el nostre punt de vista és, justament, el contrari ja que considerem que aquest dialoguisme, que remet al teatre realista nord-americà dels anys cinquanta del segle passat (pensem en un dramaturg com Arthur Miller i en textos com *La mort d'un viatjant*), n'és un dels màxims encerts.

En definitiva, no hi ha dubte que *El retrovisor* és una bona peça teatral. Els personatges són versemblants i se n'explica, coherentment, la seva evolució (potser amb l'excepció de Miñambres, pre-

sentat amb traços excessivament caricaturescos); l'argument està ben definit i plantejat; i l'escriptura excel·leix en l'ús d'un llenguatge que ens apropa a la quotidianitat. Només resta desitjar, com en tota obra destinada a ser interpretada davant d'un públic, que una companyia s'atreveixi a dur a l'escena la interessant història que ens forneix Dalmau. De ben segur que els possibles espectadors en gaudiran tal i com ho hem fet els que l'hem llegida.

Josep CAMPS ARBÓS
Universitat Oberta de Catalunya